

Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

Tillfälliga undantag från fridlysnings-
bestämmelser vid omhändertagande av
stormskadad skog

KN2026/00535

Mars 2026

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås tillfälliga ändringar av fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Ändringarna syftar till att säkerställa att skog som har skadats till följd av stormen Johannes eller snöovädet Anna i december 2025 respektive januari 2026 kan omhändertas så fort som möjligt så att ytterligare skada förhindras. Förslagen innebär i huvudsak följande:

- Skogsbruksåtgärder som utförs på produktiv skogsmark ska undantas från fridlysningsbestämmelserna, om åtgärderna behövs för att omhänderta skog som har skadats av storm eller kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026.
- Undantagen ska gälla inom de 26 kommuner som drabbats hårdast av skador på produktiv skogsmark.
- Merparten av djur- och växtarter med EU-baserad fridlysning och samtliga nationellt fridlysta arter omfattas av undantagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 5 maj 2026 och upphöra att gälla vid utgången av mars 2027.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag	4
1.1	Förslag till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845)	4
1.2	Förslag till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845)	7
2	Utgångspunkter för ärendet.....	8
2.1	Stormskadad skog behöver omhändertas skyndsamt för att begränsa risken för att virke skadas	8
2.2	EU:s artskydd	9
2.3	Nationell reglering av artskyddet	11
2.4	Tillsyn över artskyddet i skogen.....	12
3	Tidsbegränsade undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna för att ta om hand stormskadad skog	13
3.1	Samtliga nationellt fridlysta arter undantas	15
3.2	Merparten av arter med EU-baserad fridlysning undantas.....	16
4	Ikraftträdandebestämmelser	20
5	Konsekvensutredning.....	21
5.1	Utgångspunkter	21
5.2	Problembeskrivning och konsekvenser om inga åtgärder vidtas (nollalternativ).....	21
5.3	Vad som eftersträvas med förslagen.....	21
5.4	Förhållandet till andra planerade ändringar.....	21
5.5	Vilka berörs av förslagen?.....	22
5.6	Konsekvenser för enskilda och företag.....	22
5.7	Konsekvenser för staten	23
5.7.1	Skogsstyrelsen	23
5.7.2	Länsstyrelserna	23
5.7.3	Domstolar och övriga statliga myndigheter.....	23
5.8	Konsekvenser för allmänheten	24
5.9	Konsekvenser för miljön	24

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845)

Regeringen föreskriver i fråga om artskyddsförordningen (2007:845) att det ska införas två nya paragrafer, 13 a och 13 b §§, och två nya bilagor, bilaga 3 och 4, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

Trots förbuden i 6, 8 och 9 §§ får en skogsbruksåtgärd utföras på produktiv skogsmark inom de kommuner som anges i bilaga 3, om åtgärden behövs för att omhänderta skog som har skadats till följd av en storm eller ett kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026.

13 b §

Trots förbuden i 4, 4 a och 7 §§ får en skogsbruksåtgärd utföras på produktiv skogsmark inom de kommuner som anges i bilaga 3, om åtgärden

1. behövs för att omhänderta skog som har skadats till följd av en storm eller ett kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026, och

2. har anmälts för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och får påbörjas enligt samma paragraf.

Första stycket gäller inte i fråga om de arter som anges i bilaga 4.

Denna förordning träder i kraft den 5 maj 2026.

Förteckning över kommuner som avses i 13 a och 13 b §§

Avesta
Bollnäs
Borlänge
Falun
Gagnef
Gävle
Hedemora
Hofors
Hudiksvall
Härnösand
Kramfors
Leksand
Ljusdal
Nordanstig
Nordmaling
Ockelbo
Orsa
Ovanåker
Rättvik
Sandviken
Sundsvall
Säter
Söderhamn
Timrå
Umeå
Örnsköldsvik

Förteckning över arter som avses i 13 b §

Fåglar

Berguv (*Bubo bubo*)
Bläsand (*Mareca penelope*)
Brun glada (*Milvus migrans*)
Dvärgsparv (*Emberiza pusilla*)
Lappuggla (*Strix neblusa*)
Ortolansparv (*Emberiza hortulana*)
Stjärtand (*Anas acuta*)
Tajgablåstjärt (*Tarsiger cyanurus*)
Skogsgås (*Anser fabalis fabalis*)
Vittryggig hackspett (*Dendrocopus leucotos*)

Däggdjur

Mindre brunfladdermus (*Nyctalus leisleri*)
Sydpipistrell (*Pipistrellus pipistrellus*)

Kräldjur

Sandödlä (*Lacerta agilis*)

Ryggradslösa djur

Cinnoberbagge (*Cucujus cinnaberinus*)
Mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*)
Rödhalsad brunbagge (*Phryganophilus ruficollis*)
Större barkplattbagge (*Pytho kolwensis*)
Violett guldvinge (*Lycaena helle*)

Kärlväxter

Hällebräcka (*Saxifraga osloënsis*)
Norna (*Calypso bulbosa*)
Pysslinglåsbräken (*Botrychium tenebrosum*)

1.2 Förslag till förordning om ändring i artskyddsförordningen (2007:845)

Regeringen föreskriver att 13 a och 13 b §§ och bilaga 3 och 4
artskyddsförordningen (2007:845) ska upphöra att gälla vid utgången av
mars 2027.

2 Utgångspunkter för ärendet

2.1 Stormskadad skog behöver omhändertas skyndsamt för att begränsa risken för att virke skadas

Stormen Johannes drog fram över stora delar av norra och mellersta Sverige den 27 och 28 december 2025 och har orsakat omfattande skador på skog med mycket stora mängder fällda träd. Stormskadorna sträcker sig enligt Skogsstyrelsens uppskattning i huvudsak från Västerbottens län ner till Gävleborgs län, med de mest omfattande skadorna i Gävleborgs och Dalarnas län. I början av januari 2026 drabbade snöovädret Anna motsvarande geografiska område. Snöovädret förvärrade situationen genom att täcka delar av den stormskadade skogen med stora mängder snö och därigenom begränsa åtkomligheten i området och öka säkerhetsriskerna vid omhändertagande. Snöovädret har därutöver orsakat vissa ytterligare skador på skogen, till exempel så kallat snöbrott.

Skogsstyrelsen bedömer att den skadade skogen sammanlagt uppgår till 10,9 miljoner skogskubikmeter. Skogsstyrelsen bedömer även att stormskadorna i huvudsak har uppstått i skog som nyligen gallrats och i skog i anslutning till öppna ytor, exempelvis vid hyggeskanter. Detta innebär en lägre sannolikhet för att skog med mycket höga naturvärden berörs av stormskadorna. Stormskadorna är dock inte begränsade till aktivt brukade skogar, utan har även drabbat vissa formellt skyddade områden med naturvärdesrika miljöer.

Det finns ett behov av att skyndsamt omhänderta de träd som har skadats, inte bara för att förhindra att virkets kvalitet försämras utan också för att minska risken för följskador på kvarvarande frisk skog. Den stormfälda skogen är särskilt känslig för angrepp av skadeinsekter. Färska vindfällna av gran utgör en gynnsam fortplantningsmiljö för åttatandad barkborre (*Ips typographus*) och kan även gynna sextandad barkborre (*Pityogenes chalcographus*). Stora mängder vindfällna av gran kan leda till förökning och spridning av barkborre och därmed öka risken för angrepp på stående träd i omgivningen. Skogsstyrelsen framhåller därför betydelsen av att vinterns vindfällna av gran bör vara upparbetade och bortkörda innan vårens barkborresvärming.

För att förebygga angrepp av skadegörare innehåller Skogsstyrelsens föreskrifter (SKSFS 2025:2) om förebyggande av växtskadegörare för skydd av skog tidsgränser för när skadat rätt barrvirke senast måste forslas ut från det så kallade avverkningsområdet eller lagringsplatser vid bilväg eller på annan plats eller göras otjänligt som yngelmaterial. Virket kan till exempel göras otjänligt som yngelmaterial genom att barkas eller vattenbegjutas, vilket innebär att virket ständigt hålls fuktigt. Skyndsamt upparbetning och borttransportering är dock det som mest effektivt och säkrast begränsar risken för förökning och spridning av barkborrar. För tillämpningen av Skogsstyrelsens föreskrifter är landet indelat i områdena Söder och Norr. Det stormdrabbade området i Gävleborgs län och Dalarnas län ingår i område Söder medan det övriga stormdrabbade

området ingår i område Norr. I område Söder får skadat rått barrvirke som skadats före den 1 juni inte lagras efter den 1 juli samma år. Inom område Norr får rått barrvirke som skadats före den 15 juni inte lagras efter den 15 juli samma år. För gran gäller därutöver särskilda senare tidsgränser under sommaren.

Utöver risken för skadeinsekter kan kvaliteten i virke av tall och gran försämrats relativt snabbt, särskilt när temperaturen stiger, till exempel genom blånad som uppkommer genom bland annat svampangrepp. Både Skogsstyrelsen och skogsbranschen framhåller att det är nödvändigt att få ut virket ur skogen innan sommaren för att undvika kvalitetsnedsättningar.

Stormfällad skog innebär dessutom påtagliga risker för arbetsmiljö och säkerhet. Skogsstyrelsen betonar att arbete i stormskadad skog kräver specialkunskap och att det kan vara riskfyllt att både inspektera skador och att upparbeta skadat virke, bland annat eftersom vindfällan och rotvältor kan stå i spänn. Länsstyrelserna har i sin information efter stormen Johannes särskilt betonat att egen säkerhet är av högsta vikt och att det kan vara farligt att vistas i stormfällad skog. Arbetsmiljöverket framhåller i sin vägledning att upparbetning av stormfällad skog innebär större risker än vid normal avverkning och att riskerna i vissa arbetssituationer kan vara betydligt större än vid annat skogsarbete. Säkerhet bör enligt myndigheterna alltid gå först. Det kan mot denna bakgrund vara svårt att inventera, undersöka och utföra skogsbruksåtgärder i stormskadad skog på ett säkert och effektivt sätt.

Artskyddsregelverket och dess fridlysningsbestämmelser är av central betydelse för att bevara hotade växt- och djurarter. De är också en viktig del i arbetet för att nå miljökvalitetsmålen och för att bevara den biologiska mångfalden. Samtidigt väger den samhällsekonomiska och skadebegränsande nyttan av att snabbt kunna omhänderta stormskadad skog tungt.

2.2 EU:s artskydd

Enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) ska medlemsstaterna införa ett generellt system för skydd av samtliga fågelarter som naturligt förekommer inom medlemsstaternas europeiska territorium. Medlemsstaterna ska enligt artikel 5 a–d förbjuda att avsiktligt döda eller fanga sådana fåglar, att avsiktligt förstöra eller skada deras bon och ägg eller bortföra deras bon, att samla in fågelägg i naturen och behålla dem och att avsiktligt störa fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfostringsperiod, i den utsträckning en sådan störning är av väsentlig betydelse med hänsyn till syftet med fågeldirektivet.

Enligt artikel 9 får medlemsstaterna, om det inte finns någon annan lämplig lösning, medge undantag från förbuden av de anledningar som räknas upp i artikeln. Således får undantag bland annat medges av hänsyn till människors hälsa och säkerhet, flygsäkerheten, för att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vatten samt för att skydda flora och fauna. Om en medlemsstat medger undantag, måste det i undantagen anges vilka arter som berörs av undantagen, vilka medel,

arrangemang eller metoder som tillåts vid fångst eller dödande, villkoren vad gäller risker samt för vilka tider och områden dessa undantag får tillåtas, den myndighet som har befogenhet att förklara att de föreskrivna villkoren är uppfyllda och att besluta om vilka medel, arrangemang och metoder som får användas, inom vilka gränser och av vem samt den kontroll som kommer att ske. Medlemsstaterna ska årligen rapportera till Europeiska kommissionen vilka undantag som gjorts.

Även rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) innehåller regler om skydd av djur- och växtarter. Enligt artikel 12.1 ska medlemsstaterna införa ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som anges i bilaga 4 del a till direktivet med förbud mot att avsiktligt fånga eller döda exemplar av dessa arter i naturen, oavsett hur detta görs, att avsiktligt störa dessa arter, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder, att avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen och att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser. Enligt artikel 13.1 ska medlemsstaterna vidare införa ett strikt skyddssystem för de växtarter som anges i bilaga 4 del b till direktivet med förbud mot att avsiktligt plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra dessa växter i deras naturliga utbredningsområde i naturen.

Enligt artikel 16.1 får medlemsstaterna av de anledningar som räknas upp i artikeln göra undantag från förbuden, förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. Undantag får således göras bland annat för att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer, för att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom samt av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.

Av artikel 16.2 och 3 ska medlemsstaterna vartannat år rapportera till kommissionen om de undantag som gjorts. Rapporterna ska innehålla upplysningar om de arter som berörs av undantagen och orsaken till dessa, inbegripet riskens natur, i förekommande fall med angivande av de alternativ som förkastats och de vetenskapliga data som använts, vilka medel, arrangemang eller metoder som tillåts vid fångst eller dödande av djur och anledningen till att de används, när och var undantagen tillåts, den myndighet som har befogenhet att förklara och kontrollera att de föreskrivna villkoren är uppfyllda och att besluta om vilka medel, arrangemang och metoder som får användas, inom vilka gränser och av vilka inrättningar samt vilka personer som ansvarar för genomförandet samt de åtgärder för övervakning som vidtagits och de resultat som uppnåtts.

2.3 Nationell reglering av artskyddet

Bestämmelser om fridlysning finns i 4–15 §§ artskyddsförordningen (2007:845) och i bilaga 1 och 2 till förordningen. Bestämmelserna är meddelade med stöd av 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken. Fridlysningsbestämmelserna innehåller dels förbudsbestämmelser som avser vilt levande djur, 4–6 §§, dels förbudsbestämmelser som avser vilt levande växter, 7–9 §§, dels bestämmelser om undantag och dispens från förbuden i 10–15 §§. Det är länsstyrelsen som ger artskyddsdispens.

Fridlysningsbestämmelserna utgör till stor del ett genomförande av EU:s bestämmelser om artskydd i fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Således är bestämmelserna om fridlysning av vilda fåglar i 4 § ett genomförande av förbuden i artikel 5 a–d i fågeldirektivet. Bestämmelserna om fridlysning av vilt levande djur i 4 a § är ett genomförande av förbuden i artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet och bestämmelserna om fridlysning av växter i 7 § ett genomförande av förbuden i artikel 13.1 a i samma direktiv. Dispensbestämmelserna i 14 § genomför artikel 9.1 i fågeldirektivet och artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet. Enligt den EU-baserade fridlysningsbestämmelsen i 4 § gäller förbuden i bestämmelsen vilda fåglar. För förbuden i de andra EU-baserade fridlysningsbestämmelserna i 4 a och 7 §§ artskyddsförordningen framgår det av respektive bestämmelse och av bilaga 1 till förordningen för vilka arter de gäller. Dessa fridlysningsbestämmelser skyddar dels arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet, dels myskoxe och järv som omfattas av bilaga 2 till Europarådets konvention om skyddet av europeiska arter av djur och växter och deras naturliga livsmiljöer (Bernkonventionen).

Därutöver innehåller artskyddsförordningen nationella fridlysningsbestämmelser. Bestämmelserna i 6, 8 och 9 §§ innehåller förbud avseende nationellt fridlysta arter, i bilaga 2 anges vilka arter som är nationellt fridlysta samt omfattningen av fridlysningen och i 10–13 och 15 §§ finns undantags- och dispensbestämmelser från de nationella förbuden. De nationella fridlysningsbestämmelserna skyddar framför allt arter baserat på nationella bedömningar men också vissa arter som Sverige är skyldigt att skydda enligt internationella åtaganden, till exempel arter som omfattas av bilaga 3 till Bernkonventionen. De arter som omfattas av de nationella fridlysningsbestämmelserna anges i bilaga 2 till förordningen. För de arterna framgår det av bilagan om arten är fridlyst enligt 6, 8 eller 9 § och i vilka delar av landet som fridlysningen gäller. I sammanhanget bör det nämnas att de nationella fridlysningsbestämmelserna och vilka arter som skyddas av de bestämmelserna är föremål för en översyn. Den 24 juli 2025 beslutade regeringen att ge Naturvårdsverket i uppdrag att bland annat föreslå vilka arter som bör vara nationellt fridlysta och föreslå hur en regelbunden översyn av arter som bör vara nationellt fridlysta kan ske (KN2025/01532). Samma dag remitterade Klimat- och näringslivsdepartementet promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen (KN2025/01529). Naturvårdsverket lämnade den 21 november 2025 en delredovisning med förslag på arter som bör vara nationellt fridlysta. Efter att myndigheten kompletterat delredovisningen har den remitterats av Klimat- och näringslivsdepartementet den 30 januari 2026.

Att med uppsåt eller av oaktsamhet döda, skada, fänga eller störa djur, ta bort eller skada ägg, rom eller bo, skada eller förstöra djurs fortplantningsområde eller viloplats i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 1 § miljöbalken är straffbart som artskyddsbrott enligt 29 kap. 2 b § första stycket 1 miljöbalken. Det är enligt första stycket 2 även straffbart som artskyddsbrott att med uppsåt eller av oaktsamhet ta bort, skada eller ta frö eller annan del av en växt i strid med en föreskrift om förbud som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 2 §. Bestämmelser om grovt artskyddsbrott och om försök och förberedelse till grovt artskyddsbrott finns i 29 kap. 2 b § andra och tredje styckena. Förhållandet mellan artskyddsbrott och miljöbrott enligt 1 § framgår av 2 b § fjärde stycket.

Straffbestämmelsen om artskyddsbrott är utformad som ett så kallat blankettstraffbud och den närmare avgränsningen av det straffbara området bestäms av fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen som meddelats med stöd av 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken.

2.4 Tillsyn över artskyddet i skogen

Länsstyrelserna har det primära tillsynsansvaret för artskyddet enligt 8 kap. 1–4 §§ miljöbalken. Såvitt gäller skogsbruk aktualiseras dock frågan om en åtgärd är förbjuden enligt fridlysningsbestämmelserna som regel tidigare, nämligen vid Skogsstyrelsens prövning av underrättelser om skogsbruksåtgärder.

Den som äger produktiv skogsmark är skyldig att i förväg underrätta Skogsstyrelsen om olika typer av skogsbruksåtgärder enligt 14 § skogsvårdslagen (1979:429). Utgångspunkten är att en underrättelse krävs för skogsbruksåtgärder som är av större betydelse och omfattning. Således krävs normalt en underrättelse om avverkning. I underrättelsen om avverkningen ska bland annat anges vad ägaren avser att göra för att tillgodose naturvårdens intressen. En sådan underrättelse anses enligt 6 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd även vara en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. I fråga om sådana skogsbruksåtgärder är det enligt 2 kap. 10 § 2 miljötillsynsförordningen (2011:13) Skogsstyrelsen som har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken. Vid samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller – om sådana åtgärder inte är tillräckliga – förbjuda verksamheten. Vid bedömningen ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken beaktas. Att Skogsstyrelsen har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken i fråga om bland annat avverkningar som omfattas av underrättelseskyldigheten innebär att Skogsstyrelsen, trots att länsstyrelsen har det primära tillsynsansvaret i fråga om artskydd, ska bevaka sådana frågor och då beakta de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen (se MÖD 2018:18).

3 Tidsbegränsade undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna för att ta om hand stormskadad skog

Förslag

Skogsbruksåtgärder som utförs på produktiv skogsmark ska inte omfattas av artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser om åtgärderna behövs för att omhänderta skog som har skadats på grund av en storm eller ett kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026.

Undantagen ska gälla inom de 26 kommuner som drabbats hårdast av skador på produktiv skogsmark och vara tidsbegränsade.

Skälen för förslaget

Fridlysningsbestämmelserna begränsar möjligheten att omhänderta stormskadad skog i tid

Förbuden i fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen är i huvudsak utformade som förbud mot att orsaka en skada på eller negativt påverka exemplar av de fridlysta arterna eller deras livsmiljöer, oavsett i vilket sammanhang som skadan uppkommer. Förbuden tillämpas både på åtgärder som är riktade mot exemplar av de fridlysta arterna och på andra åtgärder där syftet inte är att skada eller påverka exemplar av arterna negativt men där en sådan skada eller påverkan uppkommer som en bieffekt. Förbuden gäller även åtgärder som vidtas inom ramen för pågående markanvändning, såsom skogsbruk.

Som framgår i avsnitt 2.1 har stormen Johannes och snöovädret Anna orsakat mycket omfattande skador på skog i delar av Sverige och den stormskadade skogen behöver omhändertas skyndsamt för att undvika dels att dess värde sjunker, dels en ökad risk för skadedjursangrepp på både frisk och skadad skog. För att omhänderta den stormskadade skogen och forsla bort det avverkade virket kan skogsbruksåtgärder, till exempel avverkning, behöva genomföras.

Även om stormen Johannes och snöovädret Anna har inneburit skador på skog med betydelse för biologisk mångfald, till exempel genom att boträd har blåst ner, finns det sådana värden kvar i den drabbade skogen. Om skogsbruksåtgärder påverkar fridlysta arter så att förbuden i fridlysningsbestämmelserna aktualiseras, utgör det som utgångspunkt ett hinder mot att vidta åtgärderna. Åtgärder, såsom avverkning eller andra skogsbruksåtgärder, som är förbjudna enligt fridlysningsbestämmelserna, får enligt gällande regelverk bara vidtas om dispens från förbuden i fridlysningsbestämmelserna (artskyddsdispens) beviljas. En skogsägare som skyndsamt behöver vidta åtgärder som är förbjudna enligt fridlysningsbestämmelserna för att omhänderta stormskadad skog måste alltså först ansöka om och beviljas artskyddsdispens för åtgärderna. I en situation där behovet av åtgärderna uppkommer plötsligt kan det antas att markägaren ofta varken har eller snabbt kan få fram den information som krävs för att kunna ansöka om dispens. Om det exempelvis saknas

uppgifter om vilka arter som berörs av de planerade åtgärderna, kan det med hänsyn till säkerhetsrisker och beroende på årstid och snötilgång vara svårt eller omöjligt att skyndsamt inventera skogsmark, med följd att prövningen av dispensfrågan försenas. Även länsstyrelsens handläggning och prövning av artskyddsdispensärenden är tidskrävande. Om länsstyrelsens beslut om dispens överklagas, kan det fördröja åtgärderna ytterligare.

Tidsbegränsade undantag från fridlysningsbestämmelserna vid omhändertagande av skog som skadats på grund av stormen Johannes eller snöovädret Anna

Den nuvarande ordningen, som innebär att förbuden i artskyddsförordningen – förutsatt att dispens inte beviljats – i det enskilda fallet kan hindra skogsbruksåtgärder, riskerar att få orimliga konsekvenser i situationer där det finns ett behov av att skyndsamt omhänderta stormskadad skog. För att tillgodose detta behov bör det införas tillfälliga undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna. Undantagen bör inte vara bredare än vad som behövs för att behovet ska kunna tillgodoses och därför begränsas till skogsbruksåtgärder som utförs på produktiv skogsmark, och enbart gälla om åtgärderna behövs för att omhänderta skog som har skadats på grund av storm eller kraftigt snöfall i december 2025 eller december 2026. Vidare bör undantagen begränsas i tid till att enbart gälla under den tid som bedöms behövas för att den stormfällda skogen ska kunna omhändertas på lämpligt sätt, se avsnitt 4.

Som framgår av avsnitt 2.1 har stormskadorna huvudsakligen drabbat skog med en lägre sannolikhet för höga naturvärden. Samtidigt har fridlysningsbestämmelserna central betydelse för att bevara hotade växt- och djurarter. Undantag från fridlysningsbestämmelserna bör därför begränsas till att gälla i situationer där det finns ett väsentligt intresse av att kunna vidta åtgärder brådsande. Undantagen bör därför gälla i skogsområden med omfattande skador efter stormen Johannes och snöovädret Anna och avse skogsbruksåtgärder som utförs för att omhänderta skadad skog. För att skogsbruksåtgärderna ska kunna genomföras på ett rationellt sätt kan även enstaka träd utan skador behöva avverkas och omhändertas. Detta bör möjliggöras genom undantagen och kan uttryckas som att trots förbuden får en skogsbruksåtgärd utföras, om åtgärden behövs för att omhänderta skog som har skadats på grund av storm eller kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026. Eftersom de föreslagna undantagen syftar till att begränsa skador på grund av stormskadad skog, bör de enbart gälla i skogsmark. Undantagen bör begränsas till att gälla i produktiv skogsmark – i den mening som avses i 2 § 2 skogsvårdslagen (1979:429) – eftersom det är i sådan skogsmark som behovet av skyndsamma åtgärder för att begränsa skadan bedöms vara störst. Skogsstyrelsen bedömer att de mest omfattande stormskadorna på skog har uppstått i Avesta, Bollnäs, Borlänge, Falu, Gagnefs, Gävle, Hedemora, Hofors, Hudiksvalls, Härnösands, Kramfors, Leksands, Ljusdals, Nordanstigs, Nordmalings, Ockelbo, Orsa, Ovanåkers, Rättviks, Sandvikens, Sundsvalls, Sätters, Söderhamns, Timrå, Umeå och Örnsköldsviks kommun. Det framstår som lämpligt att undantagen enbart gäller i dessa områden och under den tid som behövs för att skyndsamt

omhändertar den stormskadade skogen. I avsnitt 4 utvecklas hur lång giltighetstid undantagen bör ha.

Tillsyn över skogsbruksåtgärder

Som framgår i avsnitt 2.4 har länsstyrelsen det primära tillsynsansvaret för artskyddet. Samtidigt är skogsägare som utgångspunkt skyldiga att underrätta Skogsstyrelsen om sådana planerade skogsbruksåtgärder som är av större betydelse och omfattning. Det kan därför antas att Skogsstyrelsen som regel kommer att vara underrättad om de skogsbruksåtgärder som vidtas och som omfattas av de föreslagna undantagen. En sådan underrättelse är samtidigt att se som en anmälan för samråd enligt miljöbalken. I fråga om sådana skogsbruksåtgärder är det enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen (2011:13) Skogsstyrelsen som har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken. Således har såväl länsstyrelsen som Skogsstyrelsen – inom ramen för respektive myndighets tillsyn – möjlighet att överväga om det finns behov av att vidta försiktighetsmått eller visa annan typ av hänsyn enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. I fråga om skogsbruksåtgärder som Skogsstyrelsen ska underrättas om, kan det antas att det i första hand är den myndigheten som ska bedöma om åtgärderna är förenliga med artskyddet.

De föreslagna undantagen hindrar inte att Skogsstyrelsen inom ramen för sin tillsyn – exempelvis i samband med sin granskning av underrättelser – vid behov ställer krav på hänsyn enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Vid tillsyn över skogsbruksåtgärder som vidtas med stöd av de undantag som föreslås i denna promemoria kan det i enstaka fall behöva ställas krav på försiktighetsmått eller andra hänsyn för att begränsa påverkan på berörda arter. Vid sådan tillsyn har Skogsstyrelsen vid behov även möjlighet att kontrollera att skogsbruksåtgärden uppfyller förutsättningarna för att omfattas av undantagen, såsom att åtgärden är nödvändig för att omhänderta skog som har skadats på grund av stormen Johannes eller snöovädret Anna.

Undantagens betydelse för det straffbara området enligt straffbestämmelsen om artskyddsbrott

Straffbestämmelsen om artskyddsbrott beskrivs i avsnitt 2.3.

I denna promemoria föreslås nya undantagsmöjligheter. Förslagen innebär att förbuden i fridlysningsbestämmelserna under vissa förutsättningar inte gäller. En påverkan på en fridlyst art som trots förbuden är tillåten till följd av ett undantag, omfattas inte av det straffbara området enligt straffbestämmelsen om artskyddsbrott.

3.1 Samtliga nationellt fridlysta arter undantas

Förslag

Undantaget från de nationella fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen ska omfatta alla nationellt fridlysta arter.

Skälen för förslaget

Förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna (6, 8 och 9 §§) gäller de arter som anges i bilaga 2 till artskyddsförordningen. Det framgår varken av bilagan eller de nationella fridlysningsbestämmelserna vad som motiverar att en art är fridlyst. Vissa nationellt fridlysta djurarter omfattas av bilaga 3 till Europarådets konvention om skyddet av europeiska arter av djur och växter och deras naturliga livsmiljöer (Bernkonventionen). För dessa arter kan Sveriges internationella åtaganden antas ha haft betydelse för fridlysningen. I fråga om övriga nationellt fridlysta arter kan det antas att fridlysningen har sin grund i en nationell bedömning. Som part till Bernkonventionen är Sverige bland annat skyldigt att vidta lämpliga och nödvändiga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder för att säkerställa skydd för de arter som omfattas av bilaga 3 till Bernkonventionen. Sverige får sägas ha ett stort utrymme att avgöra vilka åtgärder som behöver vidtas för att skydda dessa arter.

I avsnitt 3 föreslås att undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna ska införas för skogsbruksåtgärder som behövs för att omhänderta stormskadad skog på produktiv skogsmark. Undantagen föreslås gälla ett begränsat geografiskt område och under en begränsad tid.

Dispens från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna kan bara ges om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Det första kravet innebär att dispens inte får ges om syftet med en åtgärd, till exempel en avverkning, kan uppnås på ett annat lämpligt sätt som innebär att den negativa påverkan som förbudet skyddar mot kan undvikas helt eller begränsas. Det kravet innefattar därför en skyldighet att vidta försiktighetsmått för att begränsa påverkan. Det andra kravet innebär att det saknas möjlighet att ge dispens för åtgärder som – även om försiktighetsmått vidtas – riskerar att försvåra upprätthållandet av en fridlyst arts gynnsamma bevarandestatus.

Med hänsyn till behovet av att skyndsamt omhänderta stormskadad skog, framstår det inte som rimligt att uppställa motsvarande krav för att få nyttja möjligheten att göra undantag från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna. Ett sådant undantag bedöms kunna gälla i förhållande till samtliga nationellt fridlysta arter utan hinder av vare sig bemyndigandena i 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken eller Sveriges internationella åtaganden om artskydd.

3.2 Merparten av arter med EU-baserad fridlysning undantas

Förslag

Undantaget från de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen ska omfatta merparten av arter med EU-baserad fridlysning.

Undantaget ska bara gälla åtgärder som har anmälts för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken och som får påbörjas enligt samma paragraf.
--

Skälen för förslaget

Undantag från förbuden i de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna behöver vara förenliga med EU-rätten

I avsnitt 3 föreslås att undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna ska införas för skogsbruksåtgärder som behövs för att omhänderta stormskadad skog på produktiv skogsmark. Undantagen föreslås gälla ett begränsat geografiskt område och under en begränsad tid. Som framgår i samma avsnitt bör sådana undantag i möjligaste mån utformas så att artskyddet inte hindrar upparbetning av stormskadad skog samtidigt som de behöver vara förenliga med EU-rättsliga och internationella åtaganden.

Förbuden i de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna genomför bestämmelser om artskydd i fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. De genomför också i allt väsentligt andra relevanta internationella åtaganden. Undantag från dessa förbud behöver därför vara förenliga med EU-rättens bestämmelser om artskydd.

Det saknas andra lämpliga lösningar

En förutsättning för att göra undantag från bestämmelserna om artskydd i såväl fågeldirektivet som art- och habitatdirektivet är att det inte finns någon annan lämplig lösning. Detta innebär att undantag endast kan medges om syftet med en åtgärd, till exempel en avverkning, inte kan uppnås på ett annat lämpligt sätt som innebär att den negativa påverkan som förbudet skyddar mot kan undvikas helt eller begränsas.

Som utvecklas i avsnitt 3 är syftet med de föreslagna undantagen att begränsa skador på skog som har uppstått eller riskerar att uppstå till följd av stormen Johannes och snöovädret Anna. För att uppnå syftet att begränsa skadorna behöver avverkning och andra skogsbruksåtgärder för att omhänderta den stormskadade skogen kunna vidtas skyndsamt. Det saknas andra lämpliga åtgärder för att uppnå detta syfte. Alternativ som innebär att avvakta med åtgärderna, till exempel för att först ansöka om och invänta beslut om artskyddsdispens för att vidta dem vid en senare tidpunkt, exempelvis utanför häckningsperioden, bedöms inte heller vara lämpliga alternativ, eftersom en sådan försening riskerar att medföra större skador.

Kravet att det ska saknas andra lämpliga lösningar innefattar även ett krav på att vidta försiktighetsåtgärder för att begränsa påverkan. Om det i enstaka fall där skogsbruksåtgärder vidtas med stöd av det undantag som föreslås i denna promemoria behöver ställas krav på försiktighetsåtgärder eller andra hänsyn för att begränsa påverkan på arter som omfattas av de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna, kan det göras inom ramen för tillsynen av åtgärderna, såsom utvecklas i avsnitt 3.

Undantaget behövs för att undvika allvarlig skada på skog

Enligt både fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet förutsätter undantag från bestämmelserna om artskydd att undantaget görs av någon av de anledningar som anges i respektive direktiv, såsom att förhindra allvarlig skada på gröda, boskap, skog, fiske och vatten.

Syftet med det föreslagna undantaget är att begränsa de skador på skog som har uppstått eller riskerar att uppstå till följd av stormen Johannes och snöovädet Anna. Som utvecklas i avsnitt 2.1 riskerar skadorna annars att bli allvarliga. Undantaget får mot denna bakgrund anses behövas för att undvika allvarlig skada på skog.

Om en avverkning eller annan skogsbruksåtgärd är nödvändig för att undvika allvarlig skada på stormskadad skog kan såsom utvecklas i avsnitt 3 kontrolleras inom ramen för tillsynen av åtgärden.

Undantaget försvårar inte upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus eller en tillfredsställande nivå

Undantag från bestämmelserna om artskydd i art- och habitatdirektivet får bara göras om det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. Som EU-domstolen har slagit fast ska det vid prövningen av undantag från bestämmelserna om skydd av fåglar i fågeldirektivet på motsvarande sätt göras en bedömning av om undantaget påverkar möjligheten att bibehålla de berörda fågelarternas population på en tillfredsställande nivå (dom i mål C-784/23, Voore Mets och Lemeks Pölva, EU:C:2025:609, punkt 54 och 55).

Kraven avseende gynnsam bevarandestatus och tillfredsställande nivå innebär att det behöver göras en bedömning av undantagets påverkan på bevarandet av de berörda arternas populationer. Om ett undantag försvårar förutsättningarna att upprätthålla eller nå en gynnsam bevarandestatus eller en tillfredsställande nivå för en art, får undantag inte medges för den arten. Undantaget från förbuden i de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna bör därför inte gälla i förhållande till arter vars bevarande på populationsnivå riskerar att påverkas negativt av undantaget. Urvalet av dessa arter bör baseras på de bedömningar som ligger till grund för den svenska rödlistan. I urvalet bör det endast ingå arter med EU-baserad fridlysning, som förekommer naturligt i det berörda området och för vilka de aktuella skogsbruksåtgärderna bedöms kunna ha negativ påverkan. Urvalet av dessa arter föreslås redovisas i en ny bilaga 4 till artskyddsförordningen. Undantaget bör inte gälla i förhållande till dessa.

För att kunna bedöma om det föreslagna undantaget är tillämpligt vid utförandet av en skogsbruksåtgärd är det nödvändigt att veta vilka arter som förekommer på den aktuella skogsmarken. Det bedöms dock inte rimligt att kräva inventering i de berörda skogsområdena, med hänsyn till den säkerhetsrisk det skulle kunna medföra och att åtgärder behöver vidtas skyndsamt. I praktiken bör därför bedömningen av vilka arter som förekommer på skogsmarken, och i förlängningen om det föreslagna undantaget är tillämpligt, i normalfallet baseras på kända förekomster, det vill säga fynd som gjorts före stormen Johannes och snöovädet Anna inträffade.

Om en enskild skogsbruksåtgärd som omfattas av undantaget riskerar att påverka en arts bevarande negativt kan såsom utvecklas i avsnitt 3 kontrolleras inom ramen för tillsynen av åtgärden.

Andra avgränsningar av undantaget

I avsnitt 2.2 beskrivs vilka uppgifter om genomförda undantag från fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet som en medlemsstat behöver rapportera till kommissionen. Rapporteringsskyldigheten innebär ytterligare krav för undantag. Av både fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet följer att medlemsstaten ska rapportera vilka arter som berörs av undantagen. Enligt art- och habitatdirektivet krävs det även redovisning av orsaken till dessa, inbegripet riskens natur, i förekommande fall med angivande av de alternativ som har förkastats och de vetenskapliga data som använts. Vidare innehåller båda direktiven krav på att medlemsstaten ska rapportera vilka medel, arrangemang eller metoder som tillåts vid fångst eller dödande. Av art- och habitatdirektivet följer dessutom ett krav på redovisning av anledningen till att de används. Kriteriet avser endast undantag från skyddsbestämmelser avseende avsiktlig fångst och dödande. När och var undantagen tillåts ska rapporteras enligt båda direktiven.

Av den föreslagna undantagsbestämmelsen bör det framgå vilka arter som inte omfattas av undantaget. Av bestämmelsen bör även orsaken till undantaget framgå, dvs. att skogsbruksåtgärderna behöver utföras för att omhänderta skog som har skadats på grund av storm eller kraftigt snöfall i december 2025 eller januari 2026. Dessa skogsbruksåtgärder kan få till följd att enstaka exemplar av fridlysta arter dödas. Av praxis från EU-domstolen följer att dödande ska anses vara avsiktligt om den som dödar arten godtagit risken för dödandet (se bland annat dom i mål C-784/23, Voore Mets och Lemeks Põlva, EU:C:2025:609, punkt 46). Att exemplar av en skyddad art dödas vid skogsbruk kan därför innebära ett avsiktligt dödande i den mening som avses i förbuden. Undantaget innebär att förbuden mot att döda vissa djurarter inte bör gälla vid skogsbruksåtgärder, vilket föreslås framgå av undantagsbestämmelsen. Undantagen föreslås gälla under en begränsad period och inom det begränsade geografiska område som föreslås anges i en ny bilaga 3.

Tillsyn för att kontrollera att förutsättningarna för undantag är uppfyllda

I direktiven finns krav på rapportering i fråga om bland annat vilken myndighet som har befogenhet att förklara och kontrollera att de föreskrivna villkoren är uppfyllda och att besluta om vilka medel, arrangemang och metoder som får användas samt kontroll och övervakning av undantagen.

Som framgår i avsnitt 2.4 är utgångspunkten att skogsägaren är skyldig att underrätta Skogsstyrelsen om sådana planerade skogsbruksåtgärder som är av större betydelse och omfattning. En sådan underrättelse är samtidigt att se som en anmälan för samråd enligt miljöbalken. I fråga om sådana skogsbruksåtgärder är det enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen (2011:13) Skogsstyrelsen som har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken. Den underrättelseplikt som följer av skogsvårdslagstiftningen gäller dock inte alla skogsbruksåtgärder.

För att säkerställa att Skogsstyrelsen ges tillräckliga förutsättningar att inom ramen för sin tillsyn kontrollera att förutsättningarna för att göra undantag från de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna är uppfyllda, bör undantaget bara gälla åtgärder som har anmälts för samråd och som får påbörjas enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. En skogsägare som vill genomföra en skogsbruksåtgärd med stöd av detta undantag, måste alltså antingen underrätta Skogsstyrelsen om åtgärden i enlighet med skogsvårdslagstiftningen eller, om åtgärden inte omfattas av en sådan underrättelseplikt, anmäla åtgärden för samråd. Anmälan görs till Skogsstyrelsen. Som framgår ovan och i avsnitt 3 kan Skogsstyrelsen inom ramen för sin tillsyn av skogsbruksåtgärder som den underrättats om kontrollera att förutsättningarna för undantag är uppfyllda och även vid behov ställa krav på försiktighetsmått och andra hänsyn. Inom ramen för sin tillsyn kan Skogsstyrelsen även i övrigt kontrollera och övervaka skogsbruksåtgärder som genomförs med stöd av undantagen. Därigenom får direktivens krav på kontroll och övervakning anses uppfyllda.

4 Ikraftträdandebestämmelser

Förslag

Ändringarna i artskyddsförordningen ska träda i kraft den 5 maj 2026 och upphöra att gälla vid utgången av mars 2027.

Skälen för förslaget

Med hänsyn till behovet av att omhänderta stormskadad skog skyndsamt bör de föreslagna ändringarna i artskyddsförordningen träda i kraft så snart som möjligt, vilket för närvarande bedöms vara den 5 maj 2026.

Eftersom fridlysningsbestämmelserna har central betydelse för att bevara hotade växt- och djurarter, bör undantagen begränsas till att gälla under den tid som behövs för att omhänderta den stormskadade skogen. Mängden stormskadad skog kan, i kombination med väderförhållanden med mycket snö, innebära att det inte finns tillräcklig kapacitet att omhänderta all skog skyndsamt. I vissa fall kan det vara nödvändigt att omhänderta virket efter sommaren, trots att det kan vara skadebegränsande att göra det innan eller under sommaren. Den stormskadade skogen bedöms hinna omhändertas före nästa års häckningsperiod. Undantagen bör därför gälla till och med vid utgången av mars 2027. I de fall skogsbruksåtgärder vidtas den 1 april 2027 eller senare, finns möjlighet att ansöka om artskyddsdispens.

Det bedöms inte finnas något behov av övergångsbestämmelser.

5 Konsekvensutredning

5.1 Utgångspunkter

Konsekvensutredningen har utförts med utgångspunkt i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Bedömda konsekvenser beskrivs i kvalitativa termer.

5.2 Problembeskrivning och konsekvenser om inga åtgärder vidtas (nollalternativ)

Om inga åtgärder vidtas gäller de befintliga bestämmelserna om förbud i artskyddsförordningen vid utförande av skogsbruksåtgärder i stormskadad skog. Det innebär att det vid behov av undantag krävs artskyddsdispens i det enskilda fallet. Eftersom dispensförfarandet kan innebära en tidskrävande administrativ hantering, riskerar dispensförfarandet att leda till att virket i många fall inte kan omhändertas skyndsamt, särskilt med hänsyn till den stora volymen stormskadad skog. Att den stormskadade skogen inte kan omhändertas skyndsamt medför en risk för att virke sjunker i värde och att risken för skadegörarytbrott ökar. Fördröjd upparbetning kan dessutom innebära att säkerhetsrisker i stormskadad skog föreligger under en längre tid.

Sammantaget innebär nollalternativet en ökad risk för ekonomiska förluster och ökade säkerhetsrisker.

5.3 Vad som eftersträvas med förslagen

Förslagen syftar till att begränsa risken för försämring av virkeskvalitet och för skadegörarytbrott genom att möjliggöra skyndsamt omhändertagande av stormskadad skog i de områden som drabbats hårdast av stormen Johannes och snöovädet Anna. Samtidigt har målsättningen varit att begränsa undantagen genom att endast göra de tillämpliga inom ett visst geografiskt område och under en viss tidsperiod.

Ambitionen har varit att skapa en förutsebar och effektiv reglering, som gör det möjligt för berörda myndigheter att använda sina resurser till de situationer som medför störst risk för påverkan på skyddade arter enligt EU:s fridlysningsregler. En proportionerlig reglering som är förenlig med EU-rätten men samtidigt tillvaratar skogsnäringens intresse av snabb skadebegränsning har eftersträvat.

5.4 Förhållandet till andra planerade ändringar

Som en del av regeringens arbete med att reformera artskyddet har det i Regeringskansliet tagits fram ett förslag med ändrade bestämmelser om nationell fridlysning i artskyddsförordningen. Förslaget har skickats på

remiss. Förslaget innehåller en ny bestämmelse om fridlysning av andra djur än fåglar. Den föreslagna 13 a § i den här promemorian hänvisar till bestämmelserna om nationell fridlysning i artskyddsförordningen, och kan därför behöva justeras i samband med att det remitterade förslaget beslutas.

I delbetänkandet Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (SOU 2024:91) föreslås en ändrad ansvarsfördelning i artskyddsärenden med koppling till skogsbruk. Förslaget innebär bland annat att länsstyrelsen ska upphöra att vara tillsynsmyndighet för artskydd med anknytning till skogsbruksåtgärder och att ansvaret i stället ska övergå till Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen föreslås även överta länsstyrelsens uppgift att ge artskyddsdispens när dispensen avser skogsbruksåtgärder. Delbetänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. Undantagen som föreslås i denna promemoria innebär ingen ändring av ansvarsfördelningen mellan Skogsstyrelsen och länsstyrelserna, utan kan tillämpas oberoende av utgången i den fortsatta beredningen av delbetänkandet.

5.5 Vilka berörs av förslagen?

Förslagen berör i första hand enskilda skogsägare och skogsbolag som äger stormskadad skog i det berörda området, samt skogsentreprenörer och transportörer som arbetar där. Även skogsindustrin och andra företag som köper virke berörs genom påverkan på virkesflöden, leveransplanering och logistik.

Förslagen berör även Skogsstyrelsen genom ett ökat behov av vägledning och tillflöde av ärenden. Länsstyrelserna i det berörda området påverkas genom ett ökat behov av samverkan och rådgivning samt hantering av klagomål och gränsdragningsfrågor. Naturvårdsverket berörs genom myndighetens ansvar för vägledning och samordning av tillämpningen av artskyddsregelverket. Även domstolar kan beröras genom en potentiell ökning av tillströmningen av berörda måltyper.

Förslagen kan därutöver beröra ideella organisationer och andra intressenter i den mån de följer, granskar eller initierar rättsliga prövningar av åtgärder i det berörda området, samt allmänheten genom frågor om säkerhet, tillgänglighet och påverkan på naturmiljöer i området.

5.6 Konsekvenser för enskilda och företag

Förslagen möjliggör en begränsning av den ekonomiska skada som enskilda och företag som äger skog riskerar att drabbas av till följd av den stormskadade skogen.

De föreslagna undantagen förenklar möjligheten att planera och genomföra upparbetning och borttransportering av stormfälld skog, vilket påverkar virkesflöden, logistik och prisnivåer. Detta får positiva konsekvenser för entreprenörer, transportörer och industrin.

Undantagen innebär en minskad risk för rättslig osäkerhet i jämförelse med alternativet att ansöka om artskyddsdispens för att kunna utföra

skogsbruksåtgärder. Markägare kan behöva samråda om skogsbruksåtgärder som avser mindre än 0,5 hektar för att utnyttja undantagsmöjligheten.

5.7 Konsekvenser för staten

5.7.1 Skogsstyrelsen

Förslaget avseende undantag från de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna innehåller ett krav på att den aktuella skogsbruksåtgärden har anmälts för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Kravet på anmälan för samråd innebär att Skogsstyrelsen, vid behov, kan ingripa i enskilda fall där undantag inte är möjligt med hänsyn till EU-rättsliga krav. Detta innebär att handläggningen i större utsträckning blir tidskritisk och händelsestyrd än i normalläget. Kravet på anmälan för samråd kan även förutsättas leda till att Skogsstyrelsen kommer att behöva hantera en ökning av avverkningsanmälningar och begäranden om undantag från sexveckorsfristen enligt 15 b § skogsvårdsförordningen (1993:1096). Det kan även innebära ett ökat behov av informationsinsatser och rådgivning.

Skogsstyrelsen kommer att behöva samverka med länsstyrelserna och Naturvårdsverket för att säkerställa gemensam tillämpning avseende bland annat regional artkunskap och kända förekomster av arter. Det medför ett ökat arbete med samordning och kommunikation.

5.7.2 Länsstyrelserna

För länsstyrelserna inom det berörda området innebär de föreslagna generella undantagen ett visst minskat behov av dispensprövning. Samtidigt innebär förslagen ett ökat behov av samverkan och stöd till Skogsstyrelsen avseende regional artkunskap, kända förekomster, rådgivning och kommunikation till markägare och entreprenörer samt hantering av klagomål och gränsdragningsfrågor gentemot andra regelverk, till exempel områdesskydd. För att undantagen ska kunna tillämpas likabehandlande och rättssäkert behöver Skogsstyrelsens och de berörda länsstyrelsernas vägledningar samordnas och ansvarsfördelningen och kontaktvägarna mellan myndigheterna vara tydliga.

5.7.3 Domstolar och övriga statliga myndigheter

De föreslagna undantagen kan innebära en viss ökning av tillströmningen av berörda måltyper till mark- och miljödomstolarna inom det berörda området. Samtidigt kan mängden överklagade beslut om artskyddsdispens förväntas minska. Sammantaget bedöms den måltillströmning som kan aktualiseras, och den ökade arbetsbelastning som det kan innebära, rymmas inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar.

Naturvårdsverket kan behöva intensifiera sin roll avseende samordnad vägledning för att bidra till enhetlig tillämpning och stöd i bedömningar som rör populationsnivåer och bevarandestatus.

Jordbruksverket och andra berörda myndigheter kan på grund av risken för skadegörare i stormskadad skog behöva bistå med samordning av vägledning samt kommunikativa insatser om exempelvis skadeförebyggande åtgärder.

Rättsvårdande myndigheter kan få fler anmälningar om misstänkta artskyddsbrott.

5.8 Konsekvenser för allmänheten

Stormfälld skog får konsekvenser för allmänheten främst genom påverkan på säkerhet, tillgänglighet och naturupplevelse i stormdrabbade områden. Skyndsam upparbetning, som förslagen kan bidra till, bedöms minska dessa negativa konsekvenser. Samtidigt kan en intensiv upparbetningsperiod innebära ökad maskintrafik, buller och tillfälliga avstängningar, vilket kan påverka friluftsliv och rörlighet under en begränsad tid. Förslagen kan även påverka allmänhetens intresse av natur- och artskydd. Förslagen kan uppfattas som nödvändiga för att hantera en krissituation, men kan också väcka frågor om hur hänsyn till fridlysta arter säkerställs i praktiken. Förutsebarhet och samordnad information från berörda myndigheter har därför betydelse för allmänhetens förtroende för förslagen.

5.9 Konsekvenser för miljön

Förslagen kommer sannolikt att innebära en viss negativ påverkan på fridlysta arter när åtgärder som omfattas av undantagen vidtas. Samtidigt kan ett skyndsamt omhändertagande av stormskadad skog begränsa förökningen av skadegörare, vilket kan minska risken för spridning till kvarvarande skog och därmed även indirekt gynna biologisk mångfald i angränsande bestånd.

I fråga om arter som är fridlysta genom nationell fridlysning omfattas samtliga arter av undantaget. Det innebär att undantaget även kan komma att påverka de mest känsliga arterna negativt, men på grund av undantagets geografiska och tidsmässiga begränsning bedöms den samlade negativa påverkan ändå bli begränsad. I fråga om arter som är fridlysta genom EU-baserad fridlysning omfattas inte de arter som har bedömts vara mest känsliga för de åtgärder som kan tänkas vidtas genom undantaget. Således riskerar endast arter som har en mer stabil situation att påverkas negativt.